

ECOUL RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ DIN 1877—1878 ÎN LUGOJ

de VASILE DUDAȘ

Cucerirea independenței de stat a României în urmă cu un secol a constituit una din cele mai glorioase pagini din istoria patriei noastre. Rezultat al unui îndelungat proces istoric, consecință firească a întregii dezvoltări a societății românești, dobândirea independenței naționale a reprezentat, totodată, încununarea cu succes a lungului șir de lupte pentru libertate națională — dus de poporul român de-a lungul existenței sale milenare.

Cauza independenței, preocupare cu caracter de masă, a constituit o problemă a întregului popor român, fiind îmbrățișată cu același entuziasm și aceeași căldură și de românii din provinciile care în acel timp se aflau sub dominație străină.

Moștenitor al unor vechi și bogate tradiții democratice și progresiste, Banatul a constituit una din zonele de seamă ale solidarității cu românii de la sud și est de Carpați în anii războiului pentru înlăturarea dominației otomane.

Vestea proclamării independenței naționale a României și declararea totodată a stării de război cu Imperiul otoman s-a răspândit cu repeziciune pe meleagurile bănățene. Ziarul vienez „Der Osten“, informându-și cititorii despre evenimentul de la 9 mai din capitala României, nota că românii bănățeni alături de milioanele de confrăți din Austro-Ungaria „urmăresc cu simțăminte frățești lupta glorioasă a fraților lor împotriva Porții otomane“¹. Publicarea apelurilor pentru ajutorarea frontului, prin colectarea de bani și materiale sanitare pentru ostașii români răniți, a găsit un puternic ecou în rîndul populației românești din cunoscutul oraș bănățean Lugoj. Descriind starea de spirit a locuitorilor de aici în această perioadă, unul din colaboratorii cunoscutei reviste „Familia“ nota că „Apelul Societății Crucea Roșie din România îndreptat către toți binevoitorii de a da ofrande de bani și altele spre alinarea durerilor soldaților români răniți a aflat ecoul său și în inimile lugojenilor“².

Alarmate de amploarea acțiunilor de solidaritate națională organizate, autoritățile vremii au trecut la măsuri de intimidare. Ca și în alte localități din Transilvania și aici comitetul de sprijin care era pe punctul de a lua ființă a fost interzis. Au loc proteste energice. Periodicele românești, dînd glas protestelor mulțimii, au ripostat împotriva acțiunilor samavolnice întreprinse, precum și împotriva campaniei presei guvernamentale. Interdicția a rămas fără efect, întrucît colecta de bani și obiecte a continuat cu aceeași intensitate, foștii inițiatori ai comitetului de sprijin continuînd acțiunea ca persoane particulare.

¹ Pagini din lupta poporului român pentru independență națională, Edit. Politică, București, 1967, p. 119 — lucrarea a apărut sub îngrijirea prof. N. Adăniloale, M. Ionescu și T. Lungu.

² „Familia“, XIII, nr. 27 din 3/15 iulie 1877.

Presă timpului consemnează numele lui Constantin Rădulescu-junior ca primul colector şi expeditor de ofrande în sprijinul efortului fraţilor de peste Carpaţi³. La începutul lunii iulie 1877 el trimitea spre publicare mai multor periodice româneşti ale vremii o listă cu numele acelor care contribuiseră cu diverse sume la sprijinirea răniţilor români. Pe lista întocmită figura suma de 391 florini, 1 napoleon, 1 galben şi 3 franci, cuprinzând contribuţia a 76 de persoane pentru care Dimitrie Ghica, preşedintele Societăţii Crucea Roşie din Bucureşti, îi exprima „gratitudinea”⁴.

La 24 august 1877, tânărul patriot lugojan avea prilejul să facă cunoscută a II-a listă de subscripţii pe care figurau 55 de persoane cu o sumă de 142 florini, 5 napoleoni, 5 franci, 3 svanţi. În corespondenţa sa Constantin Rădulescu-junior făcea cunoscut, totodată, că numeroase femei din localitate pregătesc scame, feşe, pansamente pentru ostaşii români suferinzi şi că „toate acestea vor fi cuprinse într-o nouă listă de subscripţie ce va fi publicată ulterior”⁵. Şi de această dată, în răspunsul său, Dimitrie Ghica îi transmitea recunoştinţa pentru activitatea depusă „în ajutorul fiilor şi fraţilor noştri ce cad luptându-se a susţine drepturile şi independenţa română”⁶. Prin străduinţa lui Constantin Rădulescu-junior şi generozitatea locuitorilor au fost puşi astfel la dispoziţia Crucii Roşii din România aproape 535 florini.

Nu peste mult timp în localitate este întreprinsă o nouă colecţie de către locuitorii Lucreţia Munteanu. În scrisoarea expedită la 6 decembrie 1877 către redacţia „Gazeta Transilvaniei” spre publicare, după ce făcea cunoscut numele şi suma contribuabililor, autoarea arăta că întreaga sumă de 44, 10 florini, 2 lei şi 50 de hani a fost expedită „pentru ostaşii români răniţi, ce se luptă dincolo de Dunăre pentru independenţa României”⁷. La suma de mai sus se mai adăuga o serie de ofrande în natură.

Comportarea vitejească, succesele militare obţinute de armata română în luptele cu turcii au dat prilej la izbucnirea unor manifestări de mândrie naţională în rîndul populaţiei locale, ca de altfel şi în celelalte localităţi rurale şi urbane din Banat. Semnificativă în acest sens este scrisoarea locuitoarei Ana Fizescanu trimisă la 18 februarie 1878 „Gazetei Transilvaniei”. Făcînd cunoscut starea de spirit a populaţiei din oraş şi împrejurimi la vestea aflării marii izbînzii a armatei române şi ruse de la Plevna semnătura arăta că „Bravura ci a umplut pieptul nostru de cea mai pură mîndrie naţională”⁸.

În toamna anului 1877, Iulia Rotaru din Timişoara, soţia cunoscutului ziarist bănăţean Pavel Rotaru, iniţiază o colecţie în oraş şi împrejurimi. În acest scop ea a redactat un apel pe care l-a trimis spre publicare mai multor gazete româneşti⁹. Prin el semnătura se angaja să adune, să centralizeze şi să expedieze la destinaţie toate ofertele primite. După cum era de aşteptat apelul lansat a avut un puternic ecou atît în oraşul de pe Bega, cît

³ Descendent dintr-o veche familie românească, Constantin Rădulescu-junior s-a născut la 15 iunie 1858. Tatăl său, originar din Chizăţău, un timp primar al Lugojului, a fost unul din fruntaşii luptei naţionale a românilor bănăţeni. Mama, Paulina Seiman, era fiica lui Pavel Seiman din Timişoara şi Sofia Nedelcu din Lugoj, familie în care de asemenea lupta pentru dreptate socială şi libertate naţională a românilor avea veche tradiţie. Primele clase gimnaziale le-a frecventat în oraşul natal. După ce şi-a luat bacalaureatul a urmat cursurile Facultăţii de medicină. După terminarea studiilor a trecut Carpaţii stabilindu-se la Bucureşti, unde a devenit în scurt timp un foarte apreciat medic chirurg. A încetat din viaţă la o vîrstă înaintată, 18 martie 1936.

⁴ „Familia”, XIII, nr. 27 din 3/15 iulie 1877; „Gazeta Transilvaniei”, XL, nr. 53 din 8/22 iulie 1877; „Telegraful român”, XXVI nr. 52 din 3/15 iulie 1877.

⁵ „Familia”, XII, nr. 36 din 4/16 septembrie 1877; „Gazeta Transilvaniei”, XL, nr. 68 din 1/13 septembrie 1877.

⁶ Ibidem.

⁷ „Gazeta Transilvaniei”, XL, nr. 96 din 8/20 decembrie 1877.

⁸ Ibidem, nr. 18 din 2/14 martie 1876.

⁹ Apelul a apărut în „Gazeta Transilvaniei”, XL, din 29 septembrie/11 octombrie 1877, „Telegraful român”, XXV, nr. 77 din 29 septembrie/11 octombrie 1877, „Mîntre şi inimă” (organ al reuniunii învăţătorilor care apărea la Arad), I, nr. 5 din 1 octombrie 1877.

și în localitățile învecinate. Printre cei care au răspuns chemării presa vremii consemnează și numele cunoscutului avocat lugojan Coriolan Brediceanu. El a inițiat o nouă colecție în oraș și împrejurimi. Suma adunată a fost trimisă Iuliei Rotaru, care, la rândul său după ce a centralizat și alte oferte din alte localități din jur, după cum promisese anterior, a expediat-o destinatarilor, ostașii români răniți ¹⁰.

Acțiunile de sprijinire a războiului de independență au continuat cu aceeași intensitate și în cursul anului următor. La sfârșitul lunii ianuarie și începutul lunii februarie 1878, Lucreția Munteanu întreprinde o nouă colecție, în urma căreia a reușit să adune și să expedieze pe adresa Crucii Roșii Române 58 de florini și 40 de coroane. Și de această dată a fost expediată și o serie de ofrande în natură. Cu această ocazie Lucreția Munteanu scria : „Luptele care au decurs din partea bravilor ostași români din România contra semilunei pentru a-și salva patria îngrășată cu sînge de eroi m-au îndemnat a doua oară a contribui și a colecta după puțință de la mărinimoșii ofertori din Lugoj” ¹¹.

Desigur că acțiunile întreprinse de populația lugojană pentru sprijinirea efortului întregii națiuni române au fost mult mai numeroase. A le cuprinde pe toate ar fi foarte dificil, deoarece este cunoscut faptul că în acel timp nu a existat o preocupare pentru o evidență clară a celor ce au trimis ofrande. Mulți donatori, datorită intensei campanii duse de oficialitățile vremii împotriva acestor acțiuni, de frica urmărilor ce s-ar fi putut abate asupra lor, au ținut să rămână necunoscuți.

Privitor la creșterea puterii de atracție a României în acești ani stau mărturie numeroase documente ale timpului. Astfel, episcopul Lugojului, într-o circulară trimisă vicarului Beniamin Densusianu din Hațeg, nota : „Din unele expresiuni ale foilor noastre politice mai de frunte am priceput și aceea că în poporul nostru de rînd s-ar lăți faima că lu primăvara viitoare Transilvania... are să fie adnecsată către România” ¹².

Revelator pentru însuflețirea ce cuprinsese masele din Lugoj în această perioadă a fost și faptul că la trecerea lui M. Kogălniceanu spre Berlin pentru a participa la lucrările congresului anunțat, pentru a susține interesele României, Reuniunea română de cîntări din localitate în frunte cu Coriolan Brediceanu l-a întâmpinat pe peronul gării din Orșova printr-o caldă manifestație. Au fost interpretate cu acest prilej frumoase cîntece naționale. „Eminentul om de stat a fost foarte emoționat” — nota revista „Familia” într-unui din numerele din iunie 1878 ¹³. De asemenea a fost organizat și un concert în stațiunea balnearo-climaterică Băile Herculane, la care, pe lângă alți oameni de seamă, a participat și cunoscutul general Florescu, unul din cei mai distinși comandanți ai armatei române ¹⁴.

Prin acțiunile întreprinse, prin colectarea de bani și obiecte populația românească lugojană a dovedit o înaintată conștiință națională. În ciuda tuturor măsurilor întreprinse de către autoritățile monarhiei dualiste manifestările conștiinței naționale și ale solidarității ei cu frații de peste Carpați nu au putut fi stăvilite. Dimpotrivă, în perioada următoare ele au continuat cu o intensitate mult sporită, contribuind direct la înfăptuirea mărețului ideal urmărit veacuri de-a rîndul de poporul nostru — făurirea statului național unitar român.

¹⁰ „Gazeta Transilvaniei”, XLI, nr. 1 din 5/17 ianuarie 1878.

¹¹ Ibidem, nr. 19 din 9/21 martie 1878.

¹² I. Munteanu, *Independența, cauză a întregii națiuni române*, în „Orizont”, XXVIII, din 27 ianuarie 1977.

¹³ „Familia”, XIII, nr. 42 din 4/16 iulie 1878 ; C. Brediceanu, *Date și reminiscențe pentru istoria Reuniunii române de cîntări și muzică din Lugoj*, p. 39.

¹⁴ Date privitoare la generalul Florescu vezi la : R. Rosetti, *Partea luată de armata română la războiul din 1877—1878*, București, p. 192.

DE L'ECHO DE LA GUERRE D'INDÉPENDANCE DE 1877—1878 DANS LA VILLE DE LUGOJ

R é s u m é

Depuis très longtemps le peuple roumain a mené innombrables luttes pour la libération nationale, pour la conservation de son existence nationale, pour le droit sacré, d'être maître dans son propre pays. Dans ce cadre, la lutte pour la conquête de l'indépendance d'état des années 1877—1878 occupe un lieu important, constitue un anneau concluant, décisif, dans le processus de création de la Roumanie moderne. La cause de l'indépendance, une préoccupation ayant un caractère de masse, a constitué un problème de tout le peuple roumain, étant embrassée avec le même enthousiasme, et la même chaleur aussi par le peuple roumain habitant dans les provinces qui se trouvaient pendant ce temps sous la domination étrangère.

Successeur des anciennes et riches traditions progressistes et démocratiques, le Banat, a constitué une des zones importantes de la solidarité avec les roumains du sud et de l'est des Carpathes pendant les années de la guerre contre L'Empire Ottoman. L'ouvrage présente quelques aspects concernant l'écho de la guerre de l'indépendance dans la renommée ville de Lugoj. Par suite de la publication des appels pour l'aide du front, par la collecte de l'argent et des matériaux sanitaires pour les militaires roumains blessés, dans la ville de Lugoj et dans toutes les localités, urbaines et rurales de Banat a commencé une considérable action pour amasser des offrandes. En dépit de toutes les mesures prises par les autorités de la monarchie dualiste, les manifestations de la conscience nationale et de la solidarité de la population roumaine, de la ville de Lugoj avec les roumains d'outre les Carpathes, n'ont pas pu être empêchées.